

yanmasından zərərli məhsullarla çirklənir, yaxındakı meşə zolaqlarında ağaclar və xeyirli heyvanlar məhv edilir.

Mütəxəssislərin fikrincə, kövşənliyin yandırılması bu təbiəti mühafizə qanunvericiliyinin pozulması deməkdir. Respublikamızdakı mövcud qanunvericiliyə uyğun olaraq, hüquqi və fiziki şəxslər «kövşənliklərin, çəmənlərin, otlaqların yabanı bitkilər sahələrinin, yaxud onların qalıqlarının dəmir yol və avtomobil yolları kənarlarında yandırılmasına görə məsuliyyət» daşıyırlar, ekoloji xidmətlərin icazəsi olmazsa, müvafiq miqdarda cərimə qoyulması ilə cəzalandırılırlar.

Torpağın vəziyyətini yaxşılaşdırmasının səmərəli üsulları mövcuddur.

- Humusun nə olduğunu hamı bilir. Bu, toxumu qidalandırmaya qabil olan torpaq qatıdır. Toxum yeni bitki, yeni bitki isə nemət verir. Lakin toxumu yemləməklə humus qatının özü kasıblaşır. Belə ki, bitki ondakı qida

maddələrini natriumu, fosforu, kaliumu, kalsiumu, maqneziumu öz inkişafına sərf edir. **İtkinin yerini doldurmaqdan ötrü torpağa mineral və üzvi gübrələr verilməlidir. Bu gün onlar çox bahadır.** Gələcək bitkilərin qidalanması üçün yeganə əlverişli və sərfəli vasitə, yaxud mənbə qalır ki, o da küləş, kövşənlik və elə həmin tarladakı digər bitki qalıqlarıdır.

Vaqif Quliyev,

kənd təsərrüfatı elmləri namizədi

İkinci Kənd Təsərrüfatının İnkişafı və Kreditleşdirilməsi Layihəsi

“Masallı Regional Məsləhət Mərkəzinin fəaliyyəti”

Layihə
Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı
Nazirliyi Yanında Kənd Təsərrüfatı
Kreditləri üzrə Dövlət Agentliyi
tərəfindən maliyyələşdirilir.

İcraçı: Aqro-Məsləhət Qeyri Hökumət Təşkilatı

Ünvan: Bakı, C.Cabbarlı 40.
Tel/faks 498188, 5967018.

“Köser” mətbəəsində çap olunmuşdur. Sayı 5000.

Dayan, əl saxla, yandırma kövşənlikləri

Bakı-2010

Hər il praktiki olaraq bütün təsərrüfatlarda kövşənliklər yandırılır. Bu zaman əmələ gələn tüstü atmosfer havasını güclü çirkləndirir. Yandırılmış kövşənliyin hər 1000 hektarından atmosfərə 500 kq azot oksidləri, 370 kq karbonlar, 3 ton kül, 20 ton karbon və dəm qazları atılır. Yandırılan bitki qalıqları ilə birlikdə bütöv biosenozlar məhv edilir, torpağın humusu itirilir. Torpağın üst qatında onun itkisi biçilmiş qalıqların yandırılması zamanı hər hektarda 1,3 t təşkil edir. İtirilmiş humusun bərpasından ötrü isə torpağın hər hektarına 13 t üzvi gübrələr verilməlidir.

İndi torpaqların humusu 20 il bundan əvvəlki məlumatlarla müqayisədə xeyli kasadlaşmışdır. Münbit torpaqların pisləşməsi prosesləri səngimir. Kövşənliklərin yandırılması ilə dövlətin əsas sərvətinə daha çox zərər vurulur. Bunu yağış qurdunun misalında da görmək olar. Onlar bitki qalıqlarını və digər üzvi maddələri (peyin, ağac qabığı, sənaye tullantıları) emal edir və torpaqda

humusun yaranmasına səbəb olur. Kövşənliyin yandırılması yağış qurdları üçün çox qorxuludur, çünki o, həm üzvi kütlənin və faydalı canlı orqanizmlərin kütləvi sürətdə məhvinə həm də torpağın bərkiyərek sıxlaşmasına səbəb olur.

Ekoloqların mövqei başa düşüləndir. Bəs kənd təsərrüfatı məhsulu istehsalçıları bu haqda nə düşünürlər? Onlara yaxşı aydındır ki, kövşənliyi yandırmaqla öz təsərrüfatlarına ziyan vururlar. Hesablamalar göstərir ki, payızlıq buğda kövşənliyinin yandırılmasında torpağın hər hektarında üzvi maddəsinin və səth qatının elə miqdarı məhv edilir ki, onun əvəz olunmasından ötrü torpağın hər hektarına yalnız 15 ton peyin verilməlidir. **Rotasiya ərzində 9-10 bitkili əkin dövrüyyəsində kövşənliyin yandırılması nəticəsində təsərrüfatların hər hektar şuma 4-5 ton peyin daşması və verməsinə çəkdiyi illik əmək də məhv edilir.**

Hər il Azərbaycanda kövşənliklərin

40%-nə yaxını yandırılır. Bu zaman meşəqoruyucu zolaqlar da yanır, çoxlu miqdarda quş, kirpi, dovşan və digər heyvanlar da məhv olur. Torpağa düzəlməz ziyan vurulur: münbit qat məhv olur, məhsuldarlıq azalır.

- Kövşənliyi külə çevirən, sahibkarlar gələcək məhsulu məhv edirlər. Əslində yanan kövşənlik deyil, bizim sabahkı çörəyimizdir. Bir çoxları düşünürlər ki, kül tarlanı yaxşı gübrələyir və ona görə də mineral və üzvi gübrələrə qənaət olunur. Lakin yanılırlar və heç bir qənaət əldə etmirlər.

Azərbaycanda bəzi təsərrüfatçılara elə gəlir ki, kövşənlikləri yandırma «ziyanvericilərin və xəstəliklərin kökünü kəsməyə» kömək edir və «bu üsul tarlaları təmizləmənin ən tez başa gələn və sadə yoludur».

- Bu üsul həqiqətən sadədir, amma ətraf mühitə düzəlməz zərər vurur. Tarlalarda mikroflora məhv edilir, torpaqda münbit qat-humus toplanması dayanır, atmosfer havası kövşənliyin